

**Készült az ORTT
Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézete
megbízásából**

**Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról,
valamint a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól
2008. szeptember**

Készítette:

Dr. Nyakas Levente

**Elemzés a médiaszabályozó hatóságok munkájáról, valamint
a nemzetközi audiovizuális szabályozás irányairól
(2008. szeptember)**

készítette:

Dr. Nyakas Levente

I.

A digitális átállással kapcsolatos kérdések

1. A digitális rádiózás bevezetésének problémái – Németország

1.1. A Tartományi Médiatestületek Műszaki Bizottságának (TKLM) elnöke, Martin Deitenbeck üdvözlö a digitális rádió-vevőkészülékek egységes európai alapkövetelményeinek megállapítását. „A tartományi médiatestületek közreműködésével a WorldDMB-konzorcium, az Európai Műsorszolgáltatási Unió és az Európai Információ- és Kommunikáció-technológiai Ipari Szövetség (EICTA) megállapodott a digitális rádió-vevőkészülékek alapkövetelményeiben, s ezek a követelmények támogatják a németországi digitális rádiózás elindításának terveit”, jelentette ki Deitenbeck. „A Tartományi Médiatestületek Munkaközössége (ALM) 2007 novemberében, a jövőbeni rádiózás alapelveinek elfogadásakor felhívta a figyelmet a vevőkészülékek egységes európai szabványainak jelentőségére. Ennek köszönhetően üdvözlöm a most elfogadásra került megállapodást, amely a digitális rádió bevezetésének igényes menetrendje segítségével ismét előbbre visz minket. Remélem, hogy valamennyi résztvevő a még nyitott feladatoknak szenteli magát, s ezzel minden késedelem nélkül sikeresen újtárra indíthatjuk a digitális rádiót”, mondta Deitenbeck.

1.2. A közszolgálati és kereskedelmi adók ellenére szeretnék minél előbb újtárra indítani a digitális rádiózást, hogy a kereskedelmi szolgáltatók továbbra sem dolgozták ki ezen problémakör konkrét üzleti modelljét. Erre a következtetésre jutott a Tartományi Médiatestületek Műszaki Bizottságának (TKLM¹) Berlinben megrendezett „Digitális rádió: hálózatüzemeltetési verseny” elnevezésű konferenciája, amelyre 2008. szeptember 22-én, Berlinben került sor. A tartományi médiatestületek, az adók és a politika képviselői bizakodásuknak adtak hangot arra vonatkozóan, hogy a digitális rádiózás 2009 végén / 2010 elején újtárra indulhat Németországban. „A digitális audio műsorszórás (DAB²) és a digitális multimédiás műsorszórás (DMB³) kudarcát követően a következő lépésnek minden körülmények között működni kell”, figyelmeztetett a TKLM elnöke, Martin Deitenbeck.

---

¹ A TKLM (Technischen Konferenz der Landesmedienanstalten) a Tartományi Médiatestületek Igazgatói Konferenciájának (Direktorenkonferenz der Landesmedienanstalten DLM) egyik tanácsadó grémiuma, melynek a különböző tartományi médiatestületek mindenkor műszaki igazgatói a tagjai. Martin Deitenbeck, a Kereskedelmi Műsorszolgáltatók és Új Médiumok Szászországi Médiatestületének (SLM) ügyvezető igazgatója tölti be a TKLM elnöki tisztségét.

² A DAB (Digital Audio Broadcasting) egy digitális modulációs eljáráson alapuló rádió-műsorszórási eljárás, amely a hallgató számára kedvezőbb vételt, jobb hangzást, valamint képi vagy szöveges kiegészítő információk átvitelének lehetőségét nyújtja. A DAB műsorszórásra használható frekvenciasáv nem esik egybe a jelenlegi URH-FM sávval. Az 1995-ben Wiesbadenben megrendezett frekvenciatervező értekezleten a DAB számára a VHF-I, VHF-II, a VHF-III., ill. az L-sávban jelöltek ki frekvenciablokkokat. Adáskísérletek és rendszeres adások a VHF-III. és L-sávban indultak. A legtöbb sugárzás a VHF-III. sávban található. Ez az egyik oka annak, hogy a jelenleg széles körben elterjedt FM-vevőkkel a DAB-adások sajnos nem hallgathatók. Forrás: http://www.ahrt.hu/Digitalis_atallas/Digitalis%20radiozas.aspx

³ Német és koreai közös fejlesztés keretében alkották meg a DMB platformot (Digital Multimedia Broadcasting). A DMB a DAB adóhálózat infrastruktúrájára épülő mobil televíziós rendszer. Németországban 2006-ban a futball-világbajnokság alkalmával indítottak DMB adásokat a mérkőzéseknek helyt adó tizenkét városban, az Európán kívüli területeken pedig Koreában és Szingapúrban működik kereskedelmi szolgáltatásként a DMB.

***

A digitális rádiózás bevezetésének európai lehetőségeiről és akadályairól egy EBU tanulmány alapján számoltunk be még 2007-ben.⁴ A tanulmány egyik legfontosabb problémának, amely jelentős mértékben akadályozza a sikeres bevezetést, a nyertes **szabvány** hiányát jelölte meg, az egymással konkuráló szabványok Európában a DAB és a DRM.⁵ Érthetővé válik tehát, hogy a TKLM elnöke, Martin Deitenbeck miért üdvözölte az EICTA⁶ döntését. Az EICTA ugyanis 2008. szeptemberében azt jelentette be, hogy két másik szervezettel (EBU és WorldDMB) együttműködve páneurópai, harmonizált és együttműködni képes (interoperábilis) digitális rádiós szolgáltatások érdekében egységes vevőkészülék-specifikációkat dolgoznak ki a közeljövőben. A digitális rádióvevő-készülékek közös minimumspecifikációi a DAB, DAB+ és DMB műsorszórási (Eureka 147) szabványcsalád alapulnak majd.

Az EICTA alapvetően három **vevőkészülék-profilban** alkotja meg ezeket a minimumszabványokat. Az egyes profilok/kategóriák közötti különbség az általuk nyújtott szolgáltatásokban mutatkozik meg. A legegyszerűbb az ún. normál készülék (*standard radio receiver*), mely az érzékeny fogyasztókat célozza meg, így ez mindenféle típusú audioanyag fogadására alkalmas készüléktípus lesz. Az ezt követő kategória a gazdag médiatartalmat szolgáltatató rádiókészülék (*rich media radio receiver*), mely olyan képernyővel rendelkezik, amely a digitális hangszolgáltatáson túl állóképtől interaktív grafikáig tud képanyagot, valamint szöveges üzeneteket fogadni. A harmadik profil a multimédiás vevőkészülék (*multimedia receiver*), amely valamennyi audioszolgáltatást, multimédiás műsorszórást és mobil videó-szolgáltatást tud venni. A gépkocsikba való készülékek, mely a rádiózás jövője szempontjából az egyik legjelentősebb fogyasztói tevékenység – természetesen rendelkeznének az ilyen felhasználásra jellemző jellegzetességekkel és funkciókkal, úgymint automatikus oda-vissza hangolási szolgáltatás a digitális és analóg adók között, és magas szintű utazási és forgalmi szolgáltatások nyújtása valós idejű információs szolgáltatás műholdas navigációhoz.

Az EICTA lépése több mindent előrevetíthet. Egyrészt, hogy – az említett 2007-es EBU-tanulmány szerint – a költségesebb szabvány elterjedésére és általánossá válására mutatkozik nagyobb esély, amely ugyanakkor egy egységes szabvány térnyeréséhez vezethet. Másrészt pozitívuma a bejelentésnek, hogy a digitális átállás sikeressége egyik kulcsfeltételének, a megfelelő fogyasztói/hallgatói szám biztosításának technikai előfeltétele látszik körvonalazódni. Ugyanis amennyiben ECTA kidolgozza a nevezett specifikációkat, akkor ezzel ösztönzi a készülékgyártókat a beruházásra, hiszen utóbbiak így bízhatnak a sikeres készülékértékesítésben, amit az egész európai piacon szabványos, és különböző fogyasztó csoportok igényeit kielégítő készülékek ígérnek. A sikeres átálláshoz pedig éppen erre van

---

Tesztadás több európai országban is zajlik. Forrás:

http://www.ahrt.hu/Digitalis_atallas/Digitalis%20radiozas.aspx

⁴ Id. Elemzés (2007. június)

⁵ A DRM (Digital Radio Mondiale) rövidítés annak a nonprofit konzorciumnak a neve, amely nemzetközi összefogással alakult meg a 30 MHz alatti rádiósávok digitalizálása érdekében, egyben az általa kidolgozott, a jelenlegi hosszú-, közép- és rövidhullámú sugárzást kiváltó digitális rádió-műsorszóró rendszer neve is. Forrás: http://www.ahrt.hu/Digitalis_atallas/Digitalis%20radiozas.aspx

⁶ European Information & Communications Technology Industry Association, az információs és távközlési iparág, valamint az elektronikus készülékgyártók nemzetközi szervezete.

szükség, azaz hogy létrejőjön a közönség kritikus tömege, amely indukálja a készülékek csökkenését és újabb fogyasztók bekapcsolását a rendszerbe.

Ha **Németországra** tekintünk, akkor ugyanazt a bizonytalanságot látjuk a digitális rádiózás elterjedésének vonatkozásában, amit Európában. Németországban 1995 őszén Baden-Württembergben, Berlinben és Bajorországban indult útjára az első három DAB-tesztpjekt, majd 1999. áprilisban Szászország és Bajorország is megkezdte a normál üzemmódot. A többi szövetségi tartomány fokozatosan kezdte meg a digitális rádió üzemeltetését. Mára Németországban 79 DAB-csatorna sugározza adását, s ebből 54 kereskedelmi, 25 pedig közszolgálati rádiócsatorna. Ezzel párhuzamosan a csatornák kínálata visszaszorulóban van, miután a 2007-es támogatási pénzek megvonása következtében 13 DAB-csatorna szüntette be adását. Jelenleg a Németországban 80 százalékos lefedettség van, és a lakosság mintegy 400-500 ezer DAB kültéri vevőkészülékkel rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy a német háztartások mintegy 1 százaléka rendelkezik DAB-készülékkel. Mindent egybevetve jelenleg a német piacon található rádiókészülékek 0,2 - 0,3 százaléka DAB-berendezés.

A németországi digitális rádiós konferencián a **DAB+** kristályosodott ki a jövő szabványaként, amely a DAB műszaki továbbfejlesztése. Így az EICTA **készülékszabványra** vonatkozó bejelentése igen kedvező Németország számára. A közszolgálati és a kereskedelmi rádiós műsorszolgáltatók is ebben a technológiában látják a legnagyobb potenciált. Egyre inkább kiegészítő technológiának tekintik a HD-rádiót, vagy a DMB-t. „Olyan berendezéseké a jövő, amelyek több átviteli technológiát képesek alkalmazni”, jelentette ki Jens Kerner, a Radio SAW vállalati kommunikációért felelős vezetője. Abban minden résztvevő egyet értett, hogy az URH sáv lekapcsolása még a távoli jövő problémája: „Ez egy hosszú átállási időszak, amelyet nem lehet összehasonlítani a digitális földfelszíni televíziós műsorszórással (DVB-T)”, mondta Helwin Lesch, a Bajor Rádió (BR) Műsorelosztási Főosztályának vezetője.

Az egységes szabvány kérdése mellett további akadályt jelent **a digitális átállás** előtt annak **költségeinek** viselése. Prof. Dr. Wolf-Dieter Ring, a BLM elnöke világított rá arra a berlini konferencián, hogy a jelenlegi helyzetben a szövetségi szintű rádiós multiplex költségének (40-50 millió eurós) kockázatát a hálózatüzemeltetők elsősorban a szolgáltatókra akarják hárítani, a szolgáltatókkal ellentétben az üzemeltetők ugyanakkor nem vállalnak tényleges kockázatot még akkor sem, ha a hálózatüzemeltető a technika tekintetében beruházást hajt végre. A hálózatüzemeltető kezdettől fogva hozzájut a pénzéhez, míg ezzel szemben a műsorszolgáltatónak fáradságos munkával kell kiépítenie piacát és megalapoznia üzleti modelljét. Ring elfogadhatatlannak tarja a terhek ilyen egyenlőtlen eloszlása. Meggyőződése, hogy az új műsorsugárzási módozatok kiépítése során az adóhálózat üzemeltetőinek is nagyobb mértékben vállalniuk kell a kockázatot. Ha ezt nem képesek elérni Németországban, akkor – véleménye szerint – a DAB startja már ezen a ponton megbukhat. Képtelenségnek tartja, hogy a Szövetségi Hálózati Ügynökség (BNetzA) jelölje ki a műsorszolgáltatók számára a hálózatüzemeltetőt, akinek árait a műsorszolgáltatónak fenntartás nélkül el kell fogadniuk. Thomas Langheinrich, a Tartományi Médiatestületek Igazgatói Konferenciájának (DLM) elnöke felhívta a hálózatüzemeltetők felelősségére a figyelmet, eszerint a szolgáltatók a hálózatüzemeltetőkkel közösen kell, hogy viseljék a pénzügyi kockázatot. „A tartományi médiatestületek lehetségesnek tartják a digitális rádiózás előfinanszírozását. Hosszú távú támogatásra azonban nem számíthatnak a csatornák”, állapította meg a DLM elnöke.

A költségekről folytatott beszélgetés során heves vita alakult ki. Elsősorban a Deutsche Funkturm-ot, a Deutsche Telekom leányvállalatát érték támadások. Pozitív kimenetelű verseny érdekében a Deutsche Funkturm-nak sürgősen felül kell vizsgálnia árrendszerét, követelték a beszélgetés résztvevői. Dr. Rudolf Pospischil, a Deutsche Funkturm ügyvezető elnöke kevés megértést mutatott, és azzal védekezett, hogy a Deutsche Funkturm, a maga több mint 20.000 adóállomásával, ugyanazon feltételek mellett biztosítja mindenki számára szolgáltatásait. Florian Fritsche, a Derutec ügyvezető igazgatójának meglátása szerint az RTL Radio Deutschland és a REGIOCAST egyik közös vállalkozása számára sokkal inkább akadálynak, mint partnernek tűnt a Deutsche Funkturm és a Media Broadcast platformüzemeltető magatartása. Hans Dieter Hillmoth, a Radio/Tele FFH, a Digital 5 ügyvezető igazgatója és a Kereskedelmi Műsor- és Online Szolgáltatók Szövetségének (VPRT) alelnöke engedékenyebb magatartást vár a Deutsche Funkturm-tól, s egyben arra figyelmeztetett, hogy közösen kell megtalálni a megoldást. A Media Broadcast ügyvezető igazgatója, Helmut Egenbauer Berlinben bejelentette a hálózati költségek optimalizálását. Habár Egenbauer az árakat illetően nem kívánt vitába bocsátkozni, ám előadásából mégis egyértelműen kiviláglott, hogy egy szövetségi szintű digitális rádiós csatorna sugárzási költségei a jövőben az egyszámjegyű milliós tartományba kerülnek. Egenbauer meggyőződése, hogy a rádióknak saját platformra van szüksége. Az internet fontos szerepet játszik, ám az éppen annyira nem lehet az elsőszámú sugárzási mód, mint a digitális földfelszíni televíziós műsorszórás (DVB-T). Matthias Ramsauer, a svájci Szövetségi Kommunikációs Hivatal (BAKOM) alelnöke a svájci modell révén hangsúlyozta, hogy elsősorban a szereplők közötti egyetértésen múlik a digitális rádió sikeres bevezetése. A közszolgálati és kereskedelmi műsorszolgáltatók közötti megállapodás alapján kell talpra állítani a DABplus-szabványon alapuló **hálózatüzemeltetést**. A közszolgálati Svájci Rádió és Televízió Társaság (Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft — SRG) 17 százalékban, illetve további 22 kereskedelmi szolgáltató tartja kézben a 2008-ban 620.000 euró alaptőkével megalapított SwissMediaCast vállalatot.

A készülékek és a terjesztési költségeken túl további problémát jelent a **kereskedelmi és közszolgálati kínálat** arányának meghatározása. A konferencián, a tartományi médiatestületek rádiós koordinátora, Dr. Gerd Bauer üdvözölte azt a tényt, hogy a digitalizálás terén jelenleg a politika felülvizsgálja a közszolgálati rádiócsatornákra vonatkozó korlátozásokat. „Kizárólag új műsorkínálatok tehetik lehetővé a digitális rádió sikeres elindítását”, jelentette ki Bauer. Az új közszolgálati csatornák adását azonban kizárólag digitális üzemmódban szabad sugározni és azoknak reklámoktól és szponzorálástól függetlennek kell maradniuk. A szász államkancellária médiareferense, Hans-Peter Kuban kilátásba helyezte, hogy a szövetségi tartományok szigorú előírásai alapján lehetőség nyílik egy további, kizárólag digitális sugárzású, közszolgálati rádiócsatorna elindítására, ám Kuban fenntartásának adott hangot azzal kapcsolatban, hogy erre a szabályozásra már a médiáról szóló szövetségi államszerződés 12. módosítása (RÄStV) keretében sor kerülhetne. „Minden valószínűség szerint a tartományok elkészítik saját protokoll-kiegészítésüket annak érdekében, hogy felül lehessen vizsgálni a közszolgálati csatornák számának korlátozását, ha az a digitalizálás következtében szükségessé válik”, jelentette ki Kuban. Ennek a törekvésnek ugyanakkor nem örülnek a kereskedelmi szolgáltatók. A Kereskedelmi Műsor- és Online Szolgáltatók Szövetsége (VPRT) és a Digitális Médiaforum (Forum Digitale Medien — FDM) is elutasította a korlátozás vázolt feloldását. „Senki sem képes megakadályozni a közszolgálati adókat abban, hogy 64 rádiócsatornájuk közül néhánynak új formátuma legyen és digitálisan sugározzák őket. Emiatt nincs szükség további csatornákra”, jelentette ki a FDM elnöke, Dr. Stefan Ory. A VPRT alelnöke, Hans-Dieter Hillmoth attól tart, hogy a protokoll-

jegyzékkel a rádiózás terén kitérnek a közszolgálati csatornák expanziója előtt a kaput. Ring arra az általános problémára is felhívta a figyelmet, hogy a hallgatók számára a piacon lévő csatornák, ami a számukat és a tartalmakat illeti, **csekély értéknövekedést** jelentenek. A váltáshoz fogyasztói oldalon, csakúgy, mint a televíziózás esetében, vonzóvá kell tenni az új technológiát. Ring úgy gondolja, hogy Németországban visszahúzó erő, hogy nem biztosított a beltéri műsorvétel, az autókba szerelhető DAB-készülékek vonatkozásában nem létezik standard-kínálat, a rendelkezésre álló végberendezések esetében gyakran nem meggyőző az ár-érték arány, valamint a digitális rádió nem rendelkezik megfelelő **marketinggel**.

Ami a németországi rádiós digitális **átállás menetére** vonatkozó terveket illeti, bizakodóak abban, hogy 2009-ben elindulhat az átállás folyamata. Thomas Langheinrich, DLM elnöke bejelentette, hogy a tartományi médiatestületek pályázatot írnak ki a digitális rádiózás szövetségi és tartományi szintű multiplexeire. Először azonban a tartományoknak szabad utat kellene adniuk az pályázatok számára. A szövetségi szintű műsorsugárzásra vonatkozó igények bejelentése már közel négy hónapja van függőben. A tartományi miniszterelnökök 2008 októberi ülésén valószínűleg döntenek arról, hogy azonnal továbbítják a BNetzA-hoz a digitális rádió üzemeltetéséhez szükséges szövetségi szintű multiplexekre vonatkozó igénybejelentéseket. Ezáltal 2009 végéig lehetővé válik a DAB+ tervezett startja. Ezt követően a Szövetségi Hálózati Ügynökségnek (**BNetzA**) kell kiírnia a szövetségi szintű DAB-adóhálózat kiépítésének pályázatát, és elvben ezzel összhangban a tartományi médiatestületeknek kell az ehhez kapcsolódó szervezési eljárást magában foglaló pályázatot kiírnia a szövetségi szintű műsorüzemeltetésre vonatkozóan, vagyis meg kell jelennie a platformüzemeltetésre és a szövetségi szintű műsorszolgáltatókra vonatkozó pályázatnak. Ezt követően ki kell építeni a szövetségi szintű adóhálózatot. 2009 elejéig, illetve közepéig a tartományi szintű DAB-hálózatok pályázati kiírása és szervezése a következő lépés. Ami a bevezetés kommunikációját illeti, úgy tervezik, hogy legkésőbb a 2009-es Nemzetközi Műsorszolgáltatási Kiállításról (IFA) számítva meg kell kezdeni a szövetségi szintű reklámkampányt, amennyiben tartani akarják a digitális rádió startjának jelenleg meghatározott időpontját.

II.

A közszolgálati műsorszolgáltatás

2. A közszolgálati műsorszolgáltatás a digitális környezetben – Nagy-Britannia

Az Ofcom 2008. szeptember 25-én közzétette a közszolgálati műsorszolgáltatás felülvizsgálatának második szakaszát.⁷ A felülvizsgálat szerint annak érdekében, hogy a BBC-n kívüli közszolgálati csatornákon is folytatni lehessen a közszolgálati műsorok sugárzását, egy nagyjából 145-235 millió fontnyi pótlólagos finanszírozási csomagra lesz szükség 2012-ig. Az Ofcom által végzett kutatás megállapítja, hogy a nézők fontosnak tartják a BBC-n kívül más közszolgálati tartalom biztosítását is, még akkor is, ha azért esetleg fizetniük kell. Az áttekintés javaslatot tesz az ITV plc és a másik három engedélybirtokos **kötelezettségeinek csökkentésére** a jövő évtől annak érdekében, hogy a nézők által nagyra értékelt műsorokat (eredeti brit tartalom és hírműsor) továbbra is – a jelenleg életben lévő engedélyek első lejárat dátumáig, vagyis 2014-ig- fenn lehessen tartani. A legnagyobb változtatások között – amelyek a fő műsoridőbeli lefedettségnek biztosítanak elsőbbséget – szerepel az **ITV regionális hírszolgáltatásának átalakítása** Angliában és a skót határvidéken. Ed Richards, az Ofcom vezérigazgatója elmondta: “A nézők nagyra értékelik a közszolgálati műsorokat, ám a digitális televízió erőteljes terjedése egyre nehezebbé teszi a vezető kereskedelmi műsorszolgáltatók számára ennek biztosítását. Az Ofcom világosan vázolta, hogy milyen lehetőségek vannak a közszolgálati műsorszolgáltatás jövőbeli fenntartására és megerősítésére. Javaslataink rövid távon történő megvalósítása mellett a parlament és a kormány idejében meghozott döntései szintén döntő jelentőséggel bírnak.”

***

A **brit közszolgálati rendszer** digitális környezethez való alakításának egyik fő mozzanata a BBC új alapítóokiratának (Royal Charter) 10 évre történő elfogadása volt 2006 végén. A közszolgálati rendszer sarokkövét jelentő BBC ugyanakkor csak egyik része az egész brit közszolgálati rendszernek, mellette ott vannak az ún. közszolgálati-kereskedelmi műsorszolgáltatók, akik kereskedelmi forrásból finanszírozva szolgáltatnak közszolgálati tartalmakat megbízatásukban foglaltaknak megfelelően.⁸ A közszolgálati rendszer finanszírozhatósága és feladatok meghatározása csak ezen a rendszeren belül képzelhető el, azaz a rendszerben résztvevő szolgáltatók feladatai és finanszírozási megoldásai csak egymásra tekintettel kerülhetnek meghatározásra. Ez különösen azért is igaz, mivel a

---

⁷ Ofcom's Second Public Service Broadcasting Review Phase 2: preparing for the digital future, 25 September 2008

⁸ BBC állami vállalat (public corporation) és előfizetési díjából finanszírozzák, a Channel 4 szintén állami vállalat, de saját maga finanszírozza hirdetésekből működését, az SC4 szintén állami vállalat, egyes finanszírozással (kormányzati támogatás és hirdetési bevételek), az ITV, FIVE és a Teletext pedig kereskedelmi műsorszolgáltatók, azaz gazdasági társaságként működve hirdetésekből finanszírozzák magukat

közösségi jog is ezt követeli meg a tagállamoktól. Egyébként a közszolgálati műsorszolgáltatásra vonatkozó közösségi szabályozás – hasonlóan a jelenlegi tagállami vizsgálathoz – is felülvizsgálat alatt áll.⁹ A brit közszolgálati audiovizuális rendszer esetében azt is meg kell említeni, hogy abban fontos szerepet tölt be a verseny, azaz az egyes közszolgálati feladatok ellátásáért – a feladatmegosztás mellett – az egyes szolgáltatók versenyeznek a BBC-vel.

Korábbi elemzésünkben¹⁰ a jelen felülvizsgálat megindulásáról számoltunk be, és ott jeleztük, hogy a felülvizsgálat célja a közszolgálati rendszer jövőbeli finanszírozásának megteremtése úgy, hogy közben szem előtt tartsa a nézői igényeket, vagyis, hogy a tartalom széles körben hozzáférhető és a felhasználás helyén ingyenes legyen, továbbá, hogy az az Egyesült Királyság valamennyi közösséget szolgálja.

Az Ofcomnak a közszolgálati műsorszolgáltatásról konzultációjára beérkező válaszok, és a PSB felülvizsgálatának második szakaszára végzett további kutatások is megerősítették, hogy a **nézők** nagyra értékelik az olyan jellegű tartalmat, amely megfelel a közszolgálati céloknak, és a magas minőséget képviselő, Egyesült Királyságban készített tartalom bemutatását elengedhetetlenül fontosnak tartják ehhez. Megállapítható még, hogy továbbra is a televízió az ilyen jellegű tartalom közvetítésének legfontosabb médiuma, ám a nézők, de különösen a fiatalok, egyre nagyobb lelkesedéssel veszik igénybe a digitális média által nyújtott új lehetőségeket. A nézői szokásokról szóló legújabb kutatás tehát megerősítette a jelenlegi közszolgálati rendszer fenntartásának szükségességét. Ez azt jelenti, hogy a nézők 90%-a nem szeretné, ha a jövőben csak a BBC lenne az egyetlen közszolgálati műsorszolgáltató. Bebizonyosodott az is, hogy a BBC-vel folytatott versenyt is támogatja a közönség. A brit nézők ugyanis nagyra értékelik a BBC által kínált tartalom kiegészítéseként megjelenő alternatív közszolgálati tartalmakat. Így például az állampolgárok többsége szeretné, ha az ITV1 továbbra is biztosítana regionális és nemzeti híreket, a BBC által sugárzott ilyen jellegű tartalom kiegészítéseképpen. Sőt, a nézők háromnegyede hajlandó lenne havonta átlag 3,50 fontot fizetni a közszolgálati szolgáltatásokért az ITV-n, a Channel 4-on és five-on.

A nézői igényeknek megfelelő közszolgálati rendszer fenntartásához azt is meg kell nézni, hogy mindezt milyen a **piaci környezetben** kellene megvalósítani. Az Ofcom kutatása rámutatott arra, hogy az Egyesült Királyságban készült sport, szórakoztató, archív és vásárolt műsorok sikerességük okán továbbra is biztosítottak lesznek a piacon függetlenül azok szolgáltatóitól, addig egyes brit készítésű közszolgálati tartalmak kereskedelmi szempontból egyre kevésbé lesznek vonzóak (pl. az aktuális eseményekről beszámoló műsorok, a nemzeti és regionális műsorok, egyes dráma és vígjáték műsorok valamint a gyermekeknek szóló dráma és tényműsorok). Látható, hogy az utóbbiak között szerepelnek olyanok is, melyek fenntartását a nézői felmérés szerint az állampolgárok igénylik. A helyzetet bonyolítja, hogy a közszolgálati tartalmak finanszírozásában ugyanakkor nehézségek álltak be a kereskedelmi közszolgálati műsorszolgáltatóknál, hiszen a hirdetési piac helyzete az Ofcom legutóbbi, áprilisi felmérése óta tovább romlott, másrészt ezeknek a műsorszolgáltatóknak nyújtott szabályozói támogatások értéke (pl. kiváltságos hozzáférés a frekvenciához), amely segítette ezen típusú közszolgálati kötelezettségek teljesítését, a digitális átállás befejezéséhez közeledve egyre csökken.

---

⁹ Id. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/reform/reform.html

¹⁰ Id. Elemzés (2008. április)

A piaci környezet kedvezőtlen alakulása azt jelenti, hogy az **ITV1** engedélyeinek értéke 2012 előtt jelentősen alacsonyabb lesz, mint a jelenlegi közszolgálati kötelezettségek költségei. Ez azért nagyon fontos megállapítás, mivel a közösségi jog alapján a szolgáltatót az őt terhelő közszolgálati feladatok/kötelezettségek (nettó közszolgálati érték) arányában kell/lehet támogatni. Az ITV1 esetében ez azt jelenti, hogy közszolgálati kötelezettségeinek teljesítéséhez a megfelelő finanszírozást a reklámpiac biztosítja. Az Ofcom így arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben az ITV szeretne legalább 2014 végéig közszolgálati műsorszolgáltató maradni, úgy csökkenteni kell majd a közszolgálati kötelezettségeit is. Ugyanez a Channel 4 vonatkozásában azt jelenti, hogy 2012-re a Channel 4-nak pótlólagos finanszírozásra lesz szüksége, amelynek értéke az Ofcom szerint elérheti a 60-100 millió fontot, amennyiben továbbra is szeretné fenntartani a közszolgálati tartalomba irányuló befektetéseit. Az Ofcom úgy véli, hogy elsődleges fontosságú lenne tisztázni a Channel 4 jövőbeli szerepét és gazdasági modelljét. Amennyiben a nézők továbbra is ugyanazt a szintű közszolgálati tartalmat szeretnék élvezni, mint ma, akkor – az Ofcom becslése szerint – egy összesen nagyjából 330-420 millió font értékű finanszírozási csomagra van szükség 2012-ben, az alap licenz díjon felül. Az Ofcom becslése szerint a már meglévő szabályozói támogatás kb. 185 millió fonttal járul majd hozzá ehhez az összeghez, így a fennmaradó “hiány” 145-235 millió font között lehet majd. Megjegyezzük, hogy a Channel 4 esetében az Európai Bizottság eljárást indított...

A brit közszolgálati rendszer **hosszútávú kilátásait** illetően az Ofcom első konzultációja során négy lehetséges modellt vázolt fel a közszolgálati műsorszolgáltatás jövőbeli biztosítása érdekében. Amint arra fent is rámutattunk, a nézőktől (és a témában érdekelt felektől) beérkező válaszok **a BBC kizárólagosságára** építő modellt elvetették. Az Ofcom elemzéséből kiderül, hogy egy hatékonyan működő BBC mintegy alapköve lehet a közszolgálati műsorszolgáltatásnak, ám az elemzés arra is rávilágít, hogy számos előnnyel jár, ha a Channel 4 is szerves része marad az új rendszernek. Így az Ofcom hosszútávon három modell közül választást javasol:

1. Az ún. **evolúciós modell** szerint, mely a jelenlegi rendszer továbbfejlesztését jelenti a BBC, az ITV1, a Channel 4 és five számára továbbra is fennmaradnának a közszolgálati kötelezettségek. Ezen belül az ITV1 kötelezettségei az Egyesült Királyságból származó tartalomra és a nemzetközi hírekre összpontosulnának, ugyanakkor pótlólagos finanszírozásra lenne szükség a nemzeti és regionális hírek esetében. A Channel 4 feladata kibővülne, és magában foglalná az innovatív és a többitől jellegzetesen elkülönülő közszolgálati tartalom biztosítását különböző platformokon keresztül pótlólagos finanszírozás mellett. A Five szerepe az Egyesült Királyságban készített műsorok sugárzása lenne, különös tekintettel a gyermek-és hírműsorokra. Azaz e javaslat szerint a BBC-vel fenntartanák a versenyt, ugyanakkor az egyes szolgáltatók egymással nem versengének, hiszen meghatározott profilt kapnának.
2. A második javasolt modell középpontjában **BBC/Channel 4** kettőse állna. Ebben a BBC és a Channel 4 közpénzekből és szabályozói előnyökből is részesülne. A Channel 3 engedély birtokosai és a Five elveszítené közszolgálati státuszát és az ahhoz kapcsolódó előnyöket. A nemzetek és régiók számára biztosított tartalom sugárzásához, illetve a helyi hír- és gyermek műsorok biztosításához szükséges pénzeszegek egy sor lehetséges műsorszolgáltató számára nyitva állnak majd. Azaz ebben az esetben korlátozott versenyt generálnának a közpénzekért meghatározott közszolgálati feladatok ellátásáért.

3. A harmadik javasolt modell az ún. **verseny-finanszírozási modell** lenne. Ez a második modellhez képest egy korlátozások nélküli versenyt jelentene a közpénzekért, melyben a versenytársak számára is megnyílnának a közszolgálati tartalom biztosításához szükséges finanszírozási források, a BBC által nyújtott szolgáltatások kiegészítésének ösztönzésére. Így a szolgáltatók széles sora (az ITV1, a Channel 4 és five mellett) mint az online szolgáltatók, sa okcsatornás műsorszolgáltatók, vagy más típusú média szervezetek mind megtehetnék ajánlataikat közszolgálati feladatok ellátására. Az ajánlatok nem részleteznék a tartalom különböző formáit, vagy a terjesztés módját – az attól függene, hogy a szolgáltató mennyiben képes a közszolgálati műsorszolgáltatás céljait teljesíteni, illetve milyen hatótávolságot és hatást tud elérni. A BBC ebben a rendszerben azonban továbbra is a közszolgálati műsorszolgáltatás sarokköve maradna.

A közszolgálati rendszer finanszírozási **forrásai** tekintetében a konzultációra érkezett visszajelzések és az Ofcom elemzései arra mutattak rá, hogy több fajta finanszírozási megoldás is lehetséges a BBC által nyújtott szolgáltatások kiegészítése céljából. A főbb lehetőségek között szerepel például a közvetlenül közpénzekből megvalósuló finanszírozás. Ezzel a megoldással kapcsolatban egyes válaszadók – annak a tartalomszolgáltatók függetlenségére gyakorolt potenciális hatása miatt – aggodalmukat fejezték ki. Az Ofcom ugyanakkor rámutatott arra, hogy a strukturális elkülönítés, amikor például az adott tevékenység végzésére egy külön leányvállalatot hoznak létre, elegendő biztosítékot nyújt a közvetlen közpénzt használó szolgáltatóknak. A strukturális elkülönítés egyébként közösségi jogban a keresztfinszírozás elkerülésének egyik megoldási módozata, amikor is a közfeladatoktól a közszolgálat által végzett kereskedelmi tevékenységeket azért különítik el, hogy az állami támogatást a közszolgálati műsorszolgáltató csak a közfeladatok ellátására fordíthassa, míg kereskedelmi tevékenységét ettől elkülönülten, az általános piaci normáknak megfelelően végezze. Jelen esetben ez a megoldási javaslat inkább a demokratikus viszonyok fenntartását szolgálja, azaz a műsorszolgáltató államtól való szerkesztői függetlenségét védi. Másik forrásként az előfizetői díjból történő finanszírozást említi az Ofcom. Itt olyan félelmek fogalmazódtak meg, hogy a BBC előfizetési díját érintő bármely kurtítás kihat a BBC teljesítményére, a magas színvonalú tartalom előállításra. Az Ofcom ugyanakkor ettől nem fél, mivel az előfizetési díjmegállapodásban (*licence fee settlement*) rögzített digitális átállási díjat érintené csak ez a forráselvonás, (ez évi 130 millió fontként van rögzítve), és csak annyiban, amennyiben ez az összeg megtakarítható. Erre az összegre csak 2012-öt követően lehet alapozni, hiszen ez az átállás határideje. A frekvenciához való privilegizált hozzáférés értéke csak a digitális átállásig értékelhető többletforrásként, eddig az időpontig folyamatosan csökken. Felmerült továbbá a kommunikációs szektorra kivetett valamilyen adóteher bevezetése is. Ennek megalapozottságát csak akkor látja az Ofcom igazoltnak, ha a digitális gazdasági modellek abba az irányba mozdulnak el, hogy akadályozzák a brit tartalomba történő beruházást. Ez a helyzet jelen esetben nem áll fenn.

A közszolgálati műsorszolgáltatás jövőbeli finanszírozásáról és felépítéséről szóló **döntést** a kormány és a parlament hozza meg. Az Ofcom, a felülvizsgálat második szakaszában végzett munkája során megállapította, hogy legkésőbb 2010-ig jelezni kell a már meglévő közszolgálati műsorszolgáltatóknak, hogy milyen hosszú távra szóló feladatokkal kell számolniuk, és milyen lesz a finanszírozás módja, s az erre vonatkozó új törvénynek legkésőbb 2011-ig meg kell születnie.